

ELŐJÁRÓBAN

András Hanga

andras.hanga@gmail.com

Távíró, telefon, fotográfia, mozgókép, gramofon, rádió, televízió, számítógép, multi- és hipermédia, interaktivitás, kompakt diszk, hálózat, internet, digitális, szimuláció, chatbot, mesterséges intelligencia, megannyi „varázsszó” amely hatására megváltozott a társadalom, benne az egyes ember. Minden egyes gép-találmány korszakosnak és paradigmaváltónak lett kikiáltva és sokak így is élték meg a technológiában való megmártózásukat. A tudományos kutatók is önfeledten vetették bele magukat a gépek okozta társadalmi változások megismerésébe – gyakran felszínesen, statisztikai adatok böngészése által – hogy megnyugtassák egymást és a világot: foglalkoznak a témával. Kétségbe nem vonva a számos kutató feltáró munkáját, gyakran mintha az ember szerepe elhomályosodna a technológiai determinizmus kihangsúlyozása következtében és valósággá válna a „média maga az üzenet” sokértelmű, talányos megállapítás. Mintha az ember által létrehozott gépek érdekesebbek, lényegesebbek lennének, mint az azt használó ember, vagy a gép egy másik géppel való együttműködése fontosabbnak mutatkozna a tudományos perspektívában, mint az ember-ember kommunikáció. A tudás- és képességprotézisekről szóló diskurzusokban a humán kommunikáció vizsgálata mintha háttérbe szorult volna, azt az érzetet keltve, hogy az ember vakon szívesen rábízna a problémamegoldásra való fáradtságos törekvését a gépekre, megszabadulva a megoldás morális felelősségétől.

Kötetünk tanulmányai arról tanúskodnak, hogy az általunk konstruált világ valósága – amiben élünk – mennyire kiszolgáltatott és függő a technológiától. De rámutatnak arra is, hogy azt mennyire nem vesszük észre és figyelembe a humán kommunikáció vizsgálata során. Ezen túl pedig finoman megkísérlik a diskurzus fókuszát visszaterelni a gépekről az emberre.

A humán kommunikáció (újra)értelmezése az MI korszakában tematikájú konferencia három részben adott lehetőséget az előadásokra és a vitára. Az *Elméleti keretek – reflexió* című szekcióban a technológiai változások sűrűjében az identitás fejlődésének problémáiról kaphatunk kérdésfelvetéseket: Az ember magabiztosabbá válik a gépek által? Humán alkalmazkodóképességünk teszi lehetővé, hogy az élettelen felhasználjuk az emberi jóllét és jólét érdekében, önfeledten tanítjuk a gépet és az engedelmesen tanulja az embert: efölött érzett elégedettségünkben megfelelkezhetünk magáról az alkotóról, az emberről? Meddig terjedhet, meddig mehet el ez az alkalmazkodás anélkül, hogy számottevően beszűküljenek a természetes verbális és nonverbális kommunikációs csatornáink és átvegyük a gépek által felkínált alternatív eszköztárat? Tudunk-e bánni vele, vagy hagyjuk, hogy elragadjon, kiforgasson emberi mivoltunkból és (együtt)érzések nélküli világba vezessen? Nem kevésbé aktuális téma az ESG elvek integrálása során bekövetkező változások stratégiai tervezése és menedzselése sem, hiszen az elaboráció, a világos üzenetek megfogalmazása csökkentheti a bizonytalanságot és nyújthat biztonságot az állandósult változások közepette.

Az *Empirikus kutatások a humán kommunikáció világából I.*¹ – *Esettanulmányok a digitális világból* című szekció a humán kommunikációt fejlesztő, befolyásoló, segítő digitális

¹ A kötetben az empirikus tanulmányok egy fejezetben szerepelnek.

megoldásokra helyezi a hangsúlyt. A gamification felhasználása a vezetők képzésében és kiválasztásában – egyszerűen fogalmazva – nem játék, hanem nagyon is komoly következményekkel járó tevékenység, amelynek követnie kell a generációs és az ebből fakadó változásokat. A FLIGBY digitális komoly játék eredményeinek felhasználásával pontosabbá és hatékonyabbá válhat a vezetőképzés, előtérbe kerülhet a vezetői magatartás gépi intelligenciával támogatott fejlesztése. Nagyon is égető kérdést feszeget a Mentális segítségkérés és -nyújtás digitalizálódása című tanulmány, nem csak azért, mert a mentális segítségnyújtásra alkalmas és igénybe vehető szakemberek korlátozottan állnak rendelkezésre, hanem mert kifejezetten személyes területről van szó. A digitális megoldások nyújthatnak megoldást, azonban a megbízhatóság kérdését nem lehet megkerülni, ami külön terhet ró a segítségkérőre és -nyújtóra is, nem különben a családra és a társadalomra egyaránt. A hitelesség és megbízhatóság kérdése is elemi erővel vetődik fel: a techóriások applikációi és azok algoritmusai a magas szintű adatvezérelt döntéshozatalt alakítják át a rangsoroló és generatív MI által, az így született döntések pedig társadalmak életét közvetlen befolyásoló, megváltoztató döntéseket eredményeznek. A konvergenciákat nem ismerő, de használó döntéshozó így könnyen nem kívánt befolyás alá kerülhet, ezért szükséges kutatás alá vonni az MI és az IKT technológiák összefonódását.

Az Empirikus kutatások a humán kommunikáció világából II. – Esettanulmányok a humán kommunikáció színtereiről tematikájú szekció a mindennapi gyakorlatok felől közelíti meg a humán kommunikációt. A pandémia során megváltozott és azóta is átalakulóban lévő oktatás új kihívások elé állította mind a tanulót, mind az oktatót. Mindkét felet sokként érte a hirtelen és kirívóan nagy változás, amelynek hatására pedagógia kommunikáció is kénytelen változni. A helyzet feltárása és új, válasz-módszertanok kidolgozása az amúgy is újraformálódó hazai felsőoktatásban elengedhetetlen, megkerülhetetlen: a covid-generációt követően az MI kihívásaira is választ kell adni. Megkerülhetetlen problémát boncol a bántalmazott gyerekek rendőrségi kihallgatásáról szóló írás, amely kiemeli a kettős kihívást: megbízható információkat nyerni és közben védeni a gyermeket. A traumás tapasztalattal terhelt gyermek meghallgatása különösen komplex és érzékeny feladat, az alkalmazott NICHD protokoll bevezetése jelenthet segítséget a szakemberek és a gyermek számára egyaránt. Az emberarcú közösségépítés tömegkommunikációs módszeréről, annak vizsgálatáról olvashatunk a közösségi rádiók nemzetközi szttenderden alapuló felmérése kapcsán. Közösség, ami üzleti érdekektől mentesen, az önkéntes munkával és a közvetlen hallgatói közreműködéssel építi önmagát, emberi, minden értékével és hiányosságával együtt. A csapatépítés kibertérbeli sajátosságairól és lehetőségéről kapunk képet egy sportcsapat közösségének kialakítása és fenntartása kapcsán. A digitális játék használata, a csapatépítés gamifikációja erősíti a kohéziót: a közös játék a kibertérben a sportpályán elért eredményeket is pozitívan befolyásolja. A kibertér általi érzékszervi kihívás a legtöbb felhasználó számára kellemetlen élmény. A kibertér ellenében a háttérbe szorított alkalmazkodó ember helyet követel magának a multimodális érzékszervi feldolgozás sajátosságainak figyelembe vételénél.

A Magyar Kommunikációtudományi Társaság és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kommunikáció- és Médiatudományi Intézet *A humán kommunikáció (újra)értelmezése az MI korszakban* című konferenciájának előadásait tartalmazó kötetét tartja a kezében az olvasó. Abban bízva bocsájtjuk útjára a kötetet, hogy a technológiai determinizmusba burkolózott világunkról ésszerű értelmezéseket, használható magyarázatokat találnak benne, és a kötetben található írások továbbgondolásra serkentik a figyelmes olvasót!

András Hanga vendégszerkesztő